

'Ze' hadden dit moeten doen...? Fout! 'Wij' hadden het moeten doen...

VISIE
Door Jan Gheysen

IEDEREEN VERANTWOORDELIJK

Hoe is dat in godsnaam mogelijk? Hoe hebben 'ze' haar zomaar laten gaan. 'Ze' hadden moeten weten dat... We stellen ze allemaal wel eens, die vragen en we beweren ook meer dan eens dat wij het anders hadden gedaan mochten... Ook van de week weer, naar aanleiding van het gezinsdrama in Roeselare. Daar heeft een moeder haar zoontje van 4 met geweld om het leven gebracht. Hoe kan dat?

De vrouw was vlak voor het drama nog opgenomen in een psychiatrische instelling. Dat betrokkenen emotioneel reageren en instellingen met de vinger wijzen, is, in deze omstandigheden, normaal. En het is al even normaal dat de instelling waar het om gaat, verkiest om zolang het onderzoek loopt, tegenover de buitenwereld te zwijgen.

Intussen probeert die 'buitenwereld' te achterhalen wat er is gebeurd in dat gezin en vooral: hoe zoiets is kunnen gebeuren en... had het drama kunnen vermeden worden? Ik vrees dat we de antwoorden op die vragen niet meteen zullen opduiken en dat de vraag of het drama had kunnen vermeden worden zo'n vraag is waarop een antwoord haast onmogelijk is.

De levens die achter zulke drama's schuilen zijn bijzonder complex. Dat is het leven immers altijd. Ook bij u en bij ons. Ga maar eens bij uzelf na en tel de krassen en littekens die mensen - gewild en ongewild - u bezorgden sinds uw geboorte. Het zullen er niet weinig zijn. We hebben ons daartegen gehard - dat is een deel van opvoeding immers - maar niettemin valt niet te overzien bij wie de littekens schade hebben aangericht en bij wie niet.

Onze samenleving legt de lat voor onszelf en onze omgeving bijzonder hoog. De druk is navenant hoog en respijt voor wie onderuit gaat, is er haast niet. Wegens geen tijd en te druk. Als de meest kwetsbare mensen in een omgeving terecht komen waarin ze weinig of geen steun vinden of over onvoldoende talent beschikken om zich weerbaar op te stellen tegenover wat/wie hen bedreigt, dan moeten er haast ongelukken gebeuren. Of we ze hadden kunnen vermijden? Misschien wel, maar dan moet onze samenleving wel helemaal anders in mekaar steken.

"Het blijft geneeskunde en geen wiskunde: er is nooit honderd procent zekerheid"

Bij een familiedrama in Roeselare bracht een moeder vrijdag haar zoon om het leven. "Zulke zaken zijn helaas niet te vermijden", aldus psychiater Koen Titeca. (Foto Belga)

"Psychiatrie is g synoniem voor a

PSYCHIATER KOEN TITECA REAGEERT OP DE KRITIEK OP DE GEESTELIJKE GEZONDHEIDSSECTOR

De geestelijke gezondheidszorg bevindt zich in het oog van de storm. Nadat vrijdag in Roeselare een moeder – pas ontslagen uit het Psychiatrisch Centrum in Menen – haar zoon om het leven bracht, heeft iedereen plots een mening over de psychiatrie. Zonder over concrete zaken te willen oordelen, nuanceert de Kortrijkse psychiater Koen Titeca de heisa. "We zijn er om mensen te helpen, niet om hen nodeloos te stigmatiseren. Maar sommige zaken kan je nooit honderd procent uitsluiten. Het blijft geneeskunde en geen wiskunde..."

Een familiedrama in Roeselare enkele uren nadat de moeder de psychiatrie heeft verlaten, discussies over het oordeel van de rechtspsychiater op het proces van Kim De Gelder, meningsverschillen op processen of de dader al dan niet toerekeningsvatbaar is, ophef na een boek van de Ieperse psychiater Roger Deberdt... Het zijn harde tijden voor wie van ver of dichtbij betrokken is bij de geestelijke gezondheidszorg. Dokter Koen Titeca is psychiater en afdelingshoofd EPSI van het Kortrijkse AZ Groeninge, bestuurslid van de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie en binnen die beroepsvereniging voorzitter van de sectie Urgentie- en Intensieve Zorgen Psychiatrie. Hij is al zeventien jaar actief in de sector en vanuit zijn functie de geknipte man om de achtergrond te schetsen bij de gebeurtenissen van de voorbije dagen. "Ongeveer een op vijf Belgen kampt ooit met een ernstige mentale crisis, maar slechts een fractie zet ook effectief de stap naar de geestelijke gezondheidszorg", vertelt hij. "Het opzet moet altijd zijn om de drempel naar de geestelijke gezondheidszorg zo laag mogelijk te hou-

den. En we moeten van het idee af dat psychiatrie altijd gelijk staat met hospitalisatie." "Pakweg honderd jaar geleden werden mensen met afwijkend gedrag opgesloten zonder meer, vandaag proberen we eerst te luisteren, te onderzoeken en een diagnose te stellen. Maar we moeten oppassen dat het beeld ontstaat dat psychiatrie alle gedragsproblemen kan oplossen en voorkomen. Hoe meer mensen we kunnen helpen – van luisteren, doorverwijzen tot medisch begeleiden – hoe beter. Maar niet alle maatschappelijke problemen over overlast zijn voor de psychiatrie. Bovendien moeten we van het stigma af: het is geen schande om hulp te zoeken. Vaak durven mensen de stap niet te zetten uit schaamte, angst of omwille van het financiële aspect. Dat taboe wegwerken blijft een van de grootste uitdagingen de komende jaren."

Het voorval in Roeselare doet vragen rijzen over hoe een patiënt na een opname opnieuw in de wereld komt. Kan iemand wel volledig genezen van een psychiatrische aandoening?

geen agressie”

“Zeer zeker. Niet alle problemen in de geestelijke gezondheidszorg zijn voor het leven. En net zo min moet iemand met psychische problemen sowieso gehospitaliseerd worden. Meestal is ambulante zorg voldoende om te herstellen.”
“Maar dat betekent niet dat je een drama zoals in Roeselare kunt vermijden. Psychiatrie is geen synoniem voor agressie of omgekeerd. Van de honderdduizenden mensen die in aanraking komt met de psychiatrie, loopt slechts een fractie het risico om agressief uit de hoek te komen. Hoe iemand zal reageren is moeilijk te voorspellen. Onderzoek toont aan dat het risico op geweld door patiënten uitermate gering is. Moeten we dan iedereen hospitaliseren om elk risico te vermijden? We mogen patiënten en hun familie toch geen schrikbeeld ophangen van de psychiatrie.”

Op uw Twitteraccount verscheen dinsdag een uitspraak van professor Joris Vandenberghe uit De Morgen: “Als we elk risico willen vermijden, zullen we heel vaak nodeloos naar dwang grijpen.” Dat is ook uw mening?

“Dwang en psychiatrie zijn een slecht huwelijk. Het moet zoveel mogelijk vermeden worden. We zijn er om mensen te helpen, niet om hen nodeloos te stigmatiseren en te dwingen. Een zorgrelatie gaat om vertrouwen tussen zorgverlener en patiënt en niet om macht of iemand onder druk zetten. Het gaat erom dat de patiënt goed geïnformeerd is. Alleen zo kan er samenwerkend worden en kunnen er – na overleg – keuzes gemaakt worden over wat de beste zorg is. Maar ondanks alle inspanningen kun je nooit elk risico uitsluiten. Het blijft geneeskunde en geen wiskunde: er is nooit honderd procent zekerheid. Helaas...”

Nog iets dat de voorbije dagen erg bespro-

“Dwang en psychiatrie zijn een slecht huwelijk”

Psychiater Koen Titeca: “Het opzet moet altijd zijn om de drempel naar de geestelijke gezondheidszorg zo laag mogelijk te houden.” (Foto BWB)

ken was: de (scheidende) partner van de dader had de psychiatrische instelling gevraagd hem op de hoogte te brengen van haar ontslag uit het ziekenhuis. Dat is niet gebeurd.

“Ik wil me niet over dit concreet geval uitspreken omdat ik het dossier niet ken, maar een patiënt heeft ook zijn of haar rechten. Er is enerzijds het beroepsgeheim van de arts, anderzijds is er ook de wet op de patiëntenrechten. Een daarvan is de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.”

“Het is niet omdat iemand opgenomen wordt in een ziekenhuis dat hij niet meer wils- of handlingsbekwaam zou zijn. In de vertrouwensrelatie is het heel belangrijk dat de arts geen informatie geeft zonder toestemming van de patiënt. Een arts overlegt met de patiënt wie geïnformeerd mag worden. En vaak motiveren we ook om de familie te betrekken bij het verhaal, want ook zij ervaren de impact van de psychische problemen.”

Ondanks het taboe dat er nog steeds is, is het aantal patiënten dat hulp zoekt de voorbije jaren gestegen.

“Onlogisch is dat niet. Enerzijds wordt er heel veel inspanning geleverd om de geestelijke gezondheidszorg in een positief daglicht te plaatsen zodat de stap naar zorg wordt gezet. Beroepsverenigingen en patiëntenverenigingen leveren hierbij heel veel inspanningen. Anderzijds nemen stress en de ziektebeelden toe.”
“De eisen en het aantal keuzes dat we in ons leven moeten nemen is exponentieel gestegen. Als je vroeger één soort chips had, kan je nu kiezen tussen dertig variëteiten. Je zal maar eens voor een rek staan en niet kunnen kiezen. Die keuzestress, die Nederlanders zo mooi *kiespijn* noemen, weegt op ons. Maar we moeten oppassen dat we niet alle maatschappelijke problemen gaan medicaliseren.”

Hoe kan je daarmee omgaan?

“Kies en blijf achter die keuze staan. Als je beslist om te gaan voetballen, geniet er dan van in plaats van jezelf suf te piekeren of je niet liever was gaan basketten. Dat klinkt eenvoudig, maar de druk is gigantisch toegenomen door al die mogelijkheden en verwachtingen. Op alle vlak. Een gezonde werknemer heeft het al moeilijk om met de dagdagelijkse stress om te kunnen, wat moet dat dan niet zijn voor iemand die minder sterk in zijn of haar schoenen staat? De permanente drang naar bevestiging en het steeds moeten presteren wéégt op ons.”

(Matthias Vanderaspolden)

Psychiatrie kan ook oorlog zijn

ROESELARE • Het is nu al duidelijk: psychiaters speelden en zullen een belangrijke rol spelen bij het onderzoek naar het gezinsdrama in Roeselare. Dat betekent niet per se dat de zaak daarvoor voor iedereen duidelijker wordt. De voorbije maanden lieten psychiaters - onder andere in de rechtbanken - immers zelden eensluidend van zich horen.

ROGER DEBERDT •

De leperse psychiater Roger Deberdt mag dan wel 83 zijn, de voorbije weken was hij meer dan eens ‘talk of the town’ en niet alleen in leper. Hij is het die Kim De Gelder toerekeningsvatbaar verklaarde én die met zijn boek ‘De gezichten van de misdaad’ een storm van protest, onder meer onder zijn collega’s, veroorzaakte. Een aantal van zijn uitspraken lokte nogal wat protest uit van ervaringsdeskundigen en collega’s van de arts. Zo is niet iedereen het eens zijn stelling dat ‘sommige therapieën meer kwaad doen dan goed.’ En ook zijn beweringen over ‘modeziekten, nepaandoeningen en advocaten- en psychologentrucs’ zorgden voor opschudding. Volgens een collega-psychiater ‘loopt dr. Deberdt vijftien jaar achter’.

WEST-VLAANDEREN ANDERS •

Of iemand al of niet toerekeningsvatbaar is voor een crimineel feit, heeft niet altijd te maken met wat de man of vrouw heeft uitgespookt. Soms kan zijn woonplaats bepalend zijn. Bij wijze van spreken. Bij rechtbankzaken blijkt immers dat er minder verdachten in West- en Oost-Vlaanderen ontoerekeningsvatbaar worden verklaard dan verdachten in andere provincies. Psychiaters pleiten ondertussen voor meer eenvormigheid. Het heeft niets met stromingen of scholen onder de psychiaters te maken, maar wel met individuele motiveringen van de onderzoekers.

ROLSTOELMOORD •

De verdachte in de zogenoemde ‘rolstoelmoord’ in Moorseele waarbij Caroline Vyncke (43) om het leven kwam, moet niet voor assisen verschijnen. Geert V. wordt geïnterneerd. De man is, volgens de openbare aanklager, geestesgestoord, een gevaar voor de maatschappij en ontoerekeningsvatbaar. Maar de internering is niet naar de zin van de familie van het slachtoffer. Zij willen een debat voor het hof van assisen. Op die manier wil de familie dat een poging wordt ondernomen om de waarheid te achterhalen in deze moordzaak. Maar als de internering blijft, dan valt het doek over deze zaak en zal de moord ook nooit echt opgehelderd worden.

MOORDGRUWEL •

Of de minderjarige die in Ardoeie begin dit jaar op een gruwelijke wijze een bejaarde vrouw om het leven bracht voor assisen moet verschijnen, wordt ook voor een groot deel bepaald door psychiaters. De jonge dader is opgenomen in de gesloten instelling De Zande in Ruisselede en wordt daar onderzocht door meer dan een psychiater. Zo moet een psychiater nagaan of de jongen al of niet toerekeningsvatbaar was toen hij de vrouw doodstak. Een ander psychiater onderzoekt of de jeugdrechter aan wie de minderjarige is toegewezen, die minderjarige straks al of niet uit handen kan geven, zodat de verdachte voor assisen kan verschijnen.